

POLITIET

Justisdepartementet
Lovavd.
P.b. 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse

Vår referanse

Dato
30.04.2010

NOU 2009:15 Skjult informasjon – åpen kontroll - høringsuttalelse

1. Innledning

Kriminalitetsbildet blir stadig mer alvorlig og komplekst. Utgangspunktet for våre vurderinger er at politiet må ha tilgjengelig nødvendig metoder for å kunne bekjempe slik alvorlig kriminalitet. Samtidig må politiets arbeid og metoder være gjenstand for kontroll, og mistenkte/siktede/ tiltaltes rettsikkerhet må ivaretas.

Hordaland politidistrikt har gjennomgått metodekontrollutvalgets innstilling. I høringsuttalelsen gis det bare innspill til de punktene i innstilling som det knytter seg uenighet til, eller hvor det er behov for presiseringer.

2. Kommunikasjonskontroll

Utvalget drøfter om det bør skje en utvidelse av de straffebud som kan gi grunnlag for kommunikasjonsavlytting.

Simpel menneskehandel

Hordaland politidistrikt er av den oppfatning at også simpel menneskehandel strl. § 224, 1. – 3. ledd bør gi grunnlag for kommunikasjonsavlytting/ kontroll. Menneskehandel vurderes som en alvorlig forbrytelse i og med at denne kriminaliteten er grenseoverskridende og i all hovedsak organisert. Det vil innledningsvis i en etterforskning være vanskelig å avgjøre om forholdet skal subsumeres som simpel eller grov menneskehandel. Kommunikasjonskontroll vil kunne gi verdifull informasjon om rollefordeling mellom de impliserte. Et eksempel kan være hvor fornærmede opererer med falsk identitet og oppgir å være

Hordaland politidistrikt

over 18 år. I en konkret sak var dette tilfellet. Da fornærmedes identitet endelig ble brakt på det rene, viste seg at hun var 17 år. Hun oppga å være 21 år.

Grooming

Hordaland politidistrikt er av den oppfatning at forhold som rammes av strl. § 201a bør gi grunnlag for kommunikasjonskontroll. Bestemmelsen har en strafferamme på 1 år, hvilket er lavt sammenlignet med andre straffebud som gir grunnlag for slik kontroll. Bestemmelsen tar imidlertid sikte på å forebygge at ungdom blir utsatt for seksuelle overgrep, som er noe av det mest krenkende et ungt menneske kan utsettes for. Kontaktetableringen vil som regel foregå via internett. Politiet har praktisk og faktisk mulighet til å foreta kommunikasjonskontroll og bør få hjemmel til dette, slik at overgrep kan forebygges.

3. Innhenting av trafikkdata

Hordaland politidistrikt slutter seg til utvalgets innstilling om endring av ecom loven og reglene om taushetsplikt for teletilbyder. Utvalget har imidlertid ikke drøftet politiets hastekompetanse i strprl § 210,2. ledd. Det antas derfor at hastekompetanse også vil gjelde for innhenting av trafikkdata.

4. Dataavlesning

Utvalget foreslår at dataavlesning skal kunne brukes innenfor de rammene som allerede er satt for bruk av henholdsvis kommunikasjonsavlytting og hemmelig ransaking og beslag.

En del av dagens telefontrafikk går i dag over data, SKYPE og andre kanaler der en kan snakke fritt gjennom data. Her kan man kommunisere med hverandre uten at det avgis trafikkdata i vanlig forstand, slik tilfellet er med teletilbydernes tjenester. Denne trafikken via datamaskiner loggføres via andre media.

Det av vesentlig betydning for politiet å kunne få tilgang til denne informasjonen. Politiet må derfor gis hjemmel for ”avlytting” av slik kommunikasjon.

Det må også tas høyde for at utviklingen skjer raskt slik at det ikke vedtas nye bestemmelser og direktiver som er foreldet før de blir iverksatt.

5. Overskuddsinformasjon

Hordaland politidistrikt slutter seg til utvalgets forslag om bruk av overskuddsinformasjon uavhengig strafferamme.

Utvalget har imidlertid ikke drøftet hvilket KK materiale som skal utleveres til forsvarer i forbindelse med straffesak opprettet på bakgrunn av overskuddsinformasjon mot tredjeperson. Dette må reguleres.

6. Innsyn i straffesaksdokumenter

Innsyn i ”sakens dokumenter” for mistenkte/tiltalte og dennes forsvarer er helt sentralt i mistenktes rettsikkerhet. Hordaland politidistrikt er enig i at ”sakens

dokumenter” utgjør en enhet og at utgangspunktet er politiets dokumentliste. Unntakene fra ”saken dokumenter” må framgå av loven og begrunnes særskilt.

Hordaland politidistrikt er selvfølgelig helt enig at tiltalte skal ha innsyn i alle opplysninger som påberopes som bevis i saken og som kan være av betydning for hans/ hennes forsvar.

Hensyn til kilder og informanter

Utvalget foreslår en utvidet adgang til å nekte innsyn i opplysninger som vil være egnet til å avsløre identiteten til kilder/informanter i § 242 a, 3. ledd. Den foreslåtte utvidelsen vurderes imidlertid ikke som tilstrekkelig til å forhindre at kilders/informanters identitet blir kjent.

Det er avgjørende for politiet at kilder og informanter kan føle seg helt trygge på at deres identitet ikke blir kjent. For politiet er det også helt avgjørende at kildene kan stole på politiet når det opplyses at identiteten ikke vil bli kjent.

Hordaland politidistrikt støtter forslagene fra Riksadvokaten og utvalgsmedlem Trond Eirik Schea. Vi vil dog komme enkelte tilføyelser.

Ved å avgrense ”saken dokumenter” mot informasjon fra fasen før tvangsmidler begjæres får man en klar og håndterbar regel. Utvalget argumenterer med at et slikt unntak fra innsynsreglene ”generelt ikke vil være tillitsvekkende”. Dette er vi ikke enige i.

Som utvalget påpeker, kan beslutning om unntak fra innsyn i dag omgjøres på et hvert stadium av saken. Dette utgjør en alvorlig sikkerhetsrisiko for kilder/informanter. Dette får betydning både for deres sikkerhet, villighet til å gi politiet opplysninger og politiets behov for å kunne opptre troverdig overfor informantene. I praksis reises det ofte, etter at tiltale er tatt ut, en diskusjon om innsyn i saken dokumenter. Diskusjonen reises både før og/eller under hovedforhandlingen. Det vil til syvende og sist være domstolen som tar endelig avgjørelse. Man risikerer da politiets forsikring overfor kilder/informanter om anonymitet ikke blir respektert. En slik praksis kan få alvorlige konsekvenser for den enkelte informant og for framtidige informanter som ikke kan stole på politiet.

Den bevisavskjæring som er regulert i § 292a bør etter vårt syn foretas med endelig virkning før påtalemyndigheten tar stilling til tiltalespørsmålet. Etter at tiltale er tatt ut og sakens dokumenter er oversendt forsvarer etter straffeprosessloven § 264, får tiltalte fullt innsyn i alt etterforskningsmateriale. Dersom prøving av innsynsretten finner sted på dette tidspunktet, og domstolen gir innsyn, vil skaden være skjedd, selv om tiltalen trekkes tilbake og saken henlegges.

Følgelig er det behov for et regelsett hvor spørsmålet om innsyn eller unntak fra innsyn blir endelig avgjort når etterforskningen er avsluttet, men før tiltale blir tatt ut. Når domstolens endelige avgjørelse foreligger, vil påtalemyndigheten ha mulighet til å vurdere tiltalespørsmålet opp mot kilder/informanters sikkerhet eller andre tungtveiende hensyn knyttet til politiets arbeidsmetoder og lignende. Påtalemyndig-

heten har da mulighet til å henlegge saken eller foreta andre substansielle tilskjæringer som hindrer at eventuelle informantere identitet blir eksponert.

Under en slik prøving av innsynsretten vil siktede bli representert/ivaretatt av offentlig advokat etter strpl. § 100a, som selvfølgelig har fullt innsyn i all informasjon i saken. Dersom offentlig advokat vurderer at hensynet til siktedes forsvar er ivaretatt, vil man kanskje ikke ha behov for en domstolsprøving. Dersom advokaten begjærer innsyn i opplysningene som etter hovedregelen ikke inngår i ”sakens dokumenter”, bringes spørsmålet om innsyn inn for domstolen. Advokaten kan ivareta siktedes interesser i hele prosessen, fra begjæring om iverksettelse av skjulte tvangsmidler blir begjært første gang og fram til etterforskningen avsluttes.

Det erkjennes at det kan knyttes usikkerhet til hvilke opplysninger som vil være av betydning for siktedes forsvar når etterforskningen er avsluttet og før tiltale er tatt ut. Det antas likevel at dette ikke er noe problem i de fleste sakene.

Sakens dokumenter og avgrensning mot politiets interne dokumenter

Utvalget legger til grunn at dokumentbegrepet bør omfatte alle opplysninger som er framkommet eller innhentet i løpet av etterforskningen av de handlinger mistanken eller tiltalen, gjelder.

Utvalget foreslår at det fra dette utgangspunktet skal gjøres unntak for ”interne dokumenter” etter modell i forvaltningsloven. Dette slutter vi oss til. Dokumenter som unntas for innsyn under etterforskningen etter strpl. § 242 a skal ikke framgå av dokumentlisten.

Det må imidlertid gjøres avgrensninger mot ”sakens ” opplysninger og generelle etterretningsopplysninger. Utvalget bruker begrepene ”framkommet” og ”innhentet”.

I de tilfelle politiet aktivt har **innhentet** opplysninger under etterforskningen er det en naturlig konsekvens at disse opplysningene blir en del av sakens dokumenter. Mer problematisk blir det i forhold til opplysninger som er **framkommet** under etterforskningen. For å illustrere de praktiske problemene i forhold til denne ordlyden om hva som utgjør ”sakens dokumenter” kan det nevnes at Hordaland politidistrikt alene i løpet av de 3 siste årene har mottatt rundt 6000 tips fra publikum som senere er blitt nedtegnet. Tipsene stammer både fra lovlidige borgere og fra kriminelle. Felles for dem er at de har et ønske om å forbli anonyme. Svært mange av tipsene gjelder personer som allerede er under etterforskning, mens andre tips igjen vil kunne være med å danne grunnlag for oppstart av etterforskning. Hvorvidt etterforskning er startet mot den eller de tipset gjelder, vet gjerne verken tipser eller den polititjenestemann som mottar tipset noe om. Tipset kan meget vel mottas et annet sted enn i det politidistrikt straffesaken etterforskes.

Dokumentbegrepet må etter vårt syn defineres slik at informasjonsstrømmen som mottas i form av tips, og som ikke benyttes under etterforskningen, eller påberopes som bevis eller på annen måten får betydningen for den aktuelle saken, faller utenfor begrepet, altså en annen tilnærming enn den utvalget tar utgangspunkt i.

For øvrig

Mistenktes forsvarer kan gis innsyn selv om mistenkte nektes innsyn. Dersom forsvareren aksepterer dette, vil vedkommende ha (lovbestemt) taushetsplikt. Erfaringen er at innsyn i klausulerte dokumenter for forsvarer, på vilkår om taushetsplikt, gjennomføres relativt ofte i praksis. Av pedagogiske hensyn bør dette framgå uttrykkelig av lovteksten.

På samme måte bør det av pedagogiske hensyn uttrykkelig framgå av lovteksten at siktede, etter påtalemyndighetens begjæring, skal forlate rettsmøter til behandling av forsvarerens begjæringer om innsyn i klausulerte dokumenter under etterforskningen.

Med hilsen

Ragnar Linné Auglend

Politimester

Saksbehandler:

P.insp. Liv Mette Karlsen